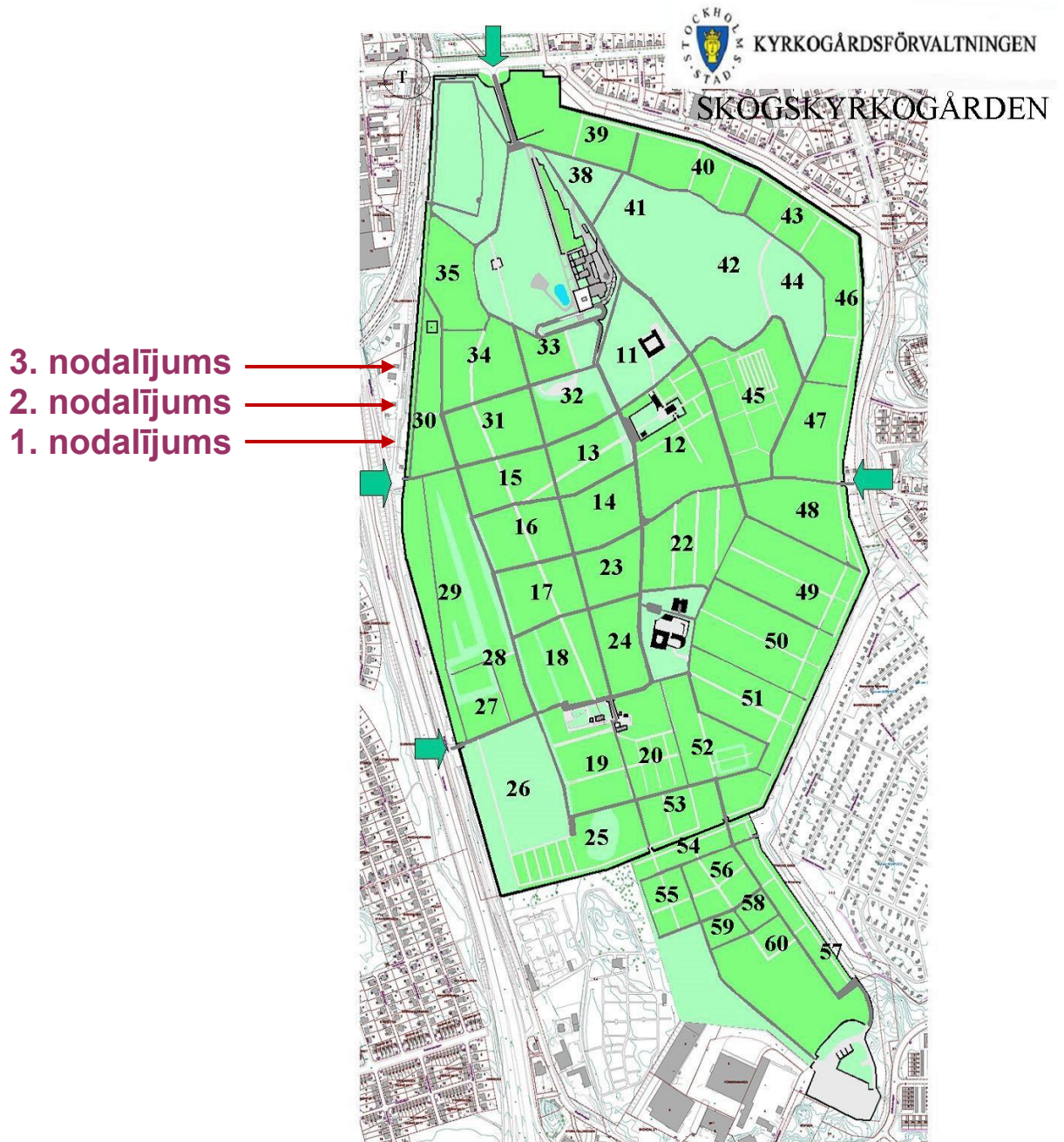

Stokholmas latviešu ev.lut. draudzes kapu vietas Meža kapos (Skogskyrkogården), Stokholmā

Apzināti vai neapzināti no dzimtenes uz svešuma latvieši kara laikā līdzī paņēmuši sirdī saglabātas izjūtas par saviem aizgājējiem. Tās ir mīlestības jūtas, kas vēlas mūžībā aizsuktajiem dot cienīgu un skaistu atdusas vietu.

Daudzās latviešu Dainās izskan vēlme mirušajiem dot dusēšanu baltā smilšu kalniņā, kur tiem zem zaļām velēnām, un priežu šalkona auklēti, būs miers.

*Rociet mani kalniņā,
Lielā meža maliņā.
Vēji pūš, sili raud,
Meža gali stabulē.*

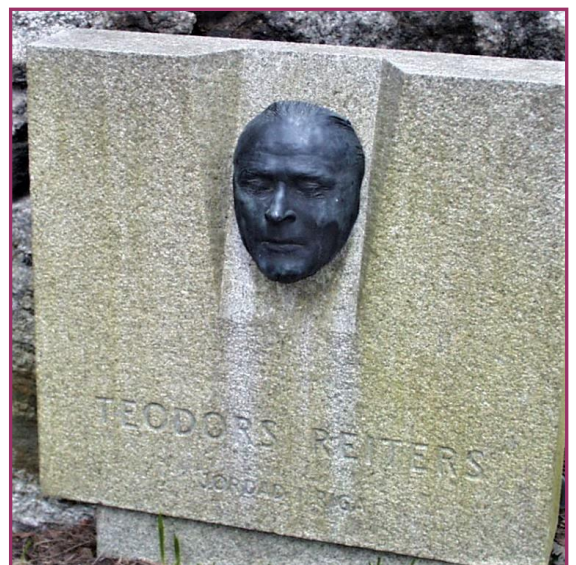
Valentīne Lasmane (Saīsināts izvilkums no Stokholmas latviešu ev. lut. draudzes DRAUDZES ZIŅAS Nr. 114 – “**Aplaupītie Latviešu kapi Stokholmā**”, 2008.g. rudenī):

Milzīgajos Meža kapos (Skogskyrkogården) pie robežu akmens sienas Latviešu draudzei pieder 3 kapu nodalījumi. Te guļ jau ap 600 urnu ar mūsu piederīgajiem. Katra urna zem 25x25 cm akmens plāksnītes ar DIVIEM vārdiem un DIVIEM skaitļiem ir kā mūsu tautas dziesma, kas savā skopumā tik daudzrunīga. No šiem lakoniskiem burtiem un cipariem plūst stāsti par cilvēku sapņiem, bēdām un priekiem, kas atstājuši pēdas viņu pēc nākamos, draugos un paziņās.

Te ir arī tie, kas rūpējās par visas mūsu kopienas miesu un garu: dakteri – Aleksandrs Baidiņš, Irēna Beķere, Juris un Klitija Lībieši un garīdznieki: Oskars Sakārnis, Jānis Teriņš, Voldemārs Runcis; rakstnieki – Fricis Dziesma (Forstmanis) ar Richardu Rīdznieku (Ervīnu Grīnu); gleznotāji – Rūdolfs Kronbergs, Milda Liepiņa; aktieri – Modris Gross, Zanza Līduma-Strunke, abi Dimiteri. Te mīt arī tie, kas mūs skoloja un urdīja nepadoties laiskumā: zinātnieki – Vilhelms Eiche, kā arī Agnis Balodis, Arturs Landsmanis, Leonids Siliņš un Vilnis Zaļkalns; biedrību dižvīri un klusie darboņi – Zemvaris Dzelme, Arvids Padēls un Jānis Sadovskis, kā arī mūsu lielās personības – Haralds Biezais, Uldis Ģērmanis un Arturs Kroders. Visi viņi ir mūsu trimdas kultūrvēstures veidotāji un liecinieki, un tas jo vairāk sabiezina to garīgo atmosfēru, kas jaušama te vis riņķī.

Pašu pirmo kapu iedalījumu iesvētīja jau 1957. gadā prāvests Oskars Sakārnis (1902-1978), kad guldīja smiltājā pirmās 8 urnas. Starp tām arī Sakārņa dzīves biedres Mērijas urnu. Viņas pēdējā vēlēšanās bija, lai atvadu ziedu vietā iemaksātu kopējam kapu piemineklim. Pēc pāris gadiem viņas vēlēšanās piepildījās. Arhitekts Roberts Legzdiņš (1901-1990) uzzīmēja metam latviešu veco kapu zīmi – jumtiņu krustu ar latviešu ornamentiem apmalēs. Krusta vidū zeltā vizēja vārds: LATVJI. To visu izkala Legzdiņa draugs bronzas kalējs Ragnars Mīrsmedens – tas pats, kas darinājis Brīvības pieminekļa 9 metrus augsto Mātes tēlu.

Agrāk šinī nodalījumā stāvēja arī diriģenta Teodora Reitera (1884-1956) pēcnāves maska pie viņa kapa akmeņa, ko bija darinājis tēlnieks Voldemārs Balutis (1914-1984), kurš bija beidzis Karalisko Mākslas Akadēmiju Stokholmā. Tā sākotnēji bija nolikta pie T. Reitera atsevišķās kapa vietas, jo diriģentu pēc aiziešanas aizsaulē nekremēja. Bet kad 1964. gadā uzzināja, ka Padomju Savienības sūtniecība, it kā pēc dēla

Leona Reitera atgriešanās Padomju Latvijā, gatavojas nelaiķi T. Reiteru cinka zārkā pārvest uz Rīgu, Reitera kora dalībniekiem izdevās piemiņas bisti un kapa akmeni paslēpt. Ar laiku to novietoja šinī kapu nodalījumā. Tās tur vairs nav un nebūs.

Trimdai ieilgstot, kapu vietu nācās paplašināt, iegādājoties ap 35 metru tālāk jaunu nodalījumu, ko iesvētīja 1980. gada 24. augustā prāvests Leons Čuibe (1915-2010). Arhitekts Jānis Kursis izstrādāja apglabājuma vietas izveidi, un tēlnieks V. Balutis (1914-1984) izveidoja cilni „Dzimtenes dziesma”. Tā bija bronzā kalta 90 cm augsta tautu meita ar kokli rokās. Zem figūras izkalts identitātes raksts latviešu un zviedru valodā: „LATVIEŠU KAPI”. Lettiska församlingens GRAVPLATS. To visu iesvētīja 1983. gada oktobrī Mirušo piemiņas dienā.

Trešās kapu nodaļas vēstures sākums jau ir jaunajā gadu tūkstošā, kad mūsu atdzimusī valsts bija sākusi savu gaitu. 2000. gadā Latviešu draudze izstrādāja programmu jaunajai kapu izveidei. Pēc Latvijas parauga nodibināja Pieminekļa komisiju, kurā ietilpa arī vēstnieks arch. Jānis Dripe. Žūrija izsludināja konkursu Latvijas Mākslas Akadēmijas Tēlniecības studentiem, atbalstot tos un piesaistot jauno Latvijas audzi trimdas vēsturei. Jau 2001. gadā bija gatavs variants, ko Rīgā akceptēja LMA Tēlniecības nodaļas vadītājs prof. Bruno Strautiņš un prorektors Aigars Bikše. Darba autori: tēlniecības stud. Sandis Konrāds un Gintars Krumholcs. Viņu 3,3 m garais cilnis „VEĻU LAIVA” bija bronzas metinājumā. Tas tika piestiprināts pie tā paša akmens mūra kā abos iepriekšējos kapu nodalījumos. Pieminekli iesvētīja prāveste Ieva Graufelde 2002. gada 31. augustā Kapu svētkos. Laiva ir Baznīcas simbols, kā Baznīcas himnā dziedam „Dievs neļaus savai laivai grimt.” Laiva ir glābšanas līdzeklis, atgādinājums, ka var paļauties, kaut vai redzam tikai postu (*Marka 4:35-41*). Laiva ir pārceļšanās līdzeklis, daudziem trimdiniekiem bēgot no ienaidnieka, te kapos pārceļšanās no šī dzīves krasta uz mūžību.

Erling Johansson (draudzes valdes loceklis) **Stokholmas latviešu ev. lut. draudzes DRAUDZES ZIŅAS Nr. 124 – “Latviešu kapi Stokholmā”, 2013.g. rudenī):**

Pirms pieciem gadiem, 2008. g. pavasarī, Stokholmas Meža kapos (Skogskyrkogården), no latviešu draudzes piederušiem trīs kapu nodalījumiem, tika nozagti gandrīz visi mākslinieciskie veidojumi un piemiņas tēli, starp tiem, vecā kapu zīme – jumtiņu krusts ar latviešu ornamentiem apmalēs un zeltītais vārds "LATVJI" vidū; diriģenta Teodora Reitera pēcnāves maska; izkalta pamatne ar rakstu latviešu un zviedru

valodā — „LATVIEŠU KAPI, Lettiska församlingens GRAVPLATS”; 3,3 m garais cilnis – bronzā metinātā Veļu laiva. Vēl līdz šai dienai zaglis vai zagļi nav zināmi, un Zviedrijas policija tos nav noķērusi.

Pieminekļu un skulptūru restaurācija ir sarežģīts darbs, jo trūkst mākslas darbu rasējumu un tehniskie apraksti. Turklāt, restaurācijas darbi Stokholmas latviešu draudzei dārgi izmaksā, jo zviedru baznīcu apdrošināšanas polises nesedz izdevumus šāda veida zādzībām.

Tomēr, pārvarot grūtības, Roberta Legzdiņa zīmēto kapa krustu – sensenais debesujumts, ar ausekli un ugunskrustu kopiju atvietoja 2012. gadā, kapu svētkos. Šoreiz, vadoties no fotogrāfijām tika uzzīmēts krusts, un kalšanas darbus veica meistari Djursholms Svets & Smide. Valdis Dzelzkalējs gādāja par krusta darba gaitu.

Atjaunoto Veļu laivu piestiprināja pie mūra 2013. g. 7. maijā un atklāja 22. augustā, Kapu svētkos. Veļu laivas kopija ir izgatavota no kompozītmateriāla, kas ir tik "nevērtīgs", ka pat zagļiem tā nevajadzētu interesēt! Starp citu, šādu modernu materiālu lieto senlaiku un viduslaiku tēlu remontiem. Veļu laivu izveidoja tēlnieks *Christer Björkman*, kam darbnīca atrodas Stokholmā. Viņš to ir veidojis balstoties tikai uz dažu draudzes padomes locekļu atmiņu stāstiem un fotogrāfijām. Iepriekšējo pusgadu ir uzturēts nepārtraukts dialogs ar Bjerkmanu, pārrunājot skulptūras lielumu, krāsojumu, un citas detaļas. Tēlniekam izdevās pārspēt iecerēto un rezultātā, nav redzams, ka tā ir reprodukcija, nevis oriģināls.

